

VỀ TRẬN LỤT CUỐI THÁNG X/1983
Ở BÌNH TRỊ THIÊN

Nguyễn Việt

Đại KTTV Bình trị thiên

Những năm 1983 là một năm có nhiều thiên tai đối với Bình trị thiên thì tháng X/1983 là đỉnh cao của sự thử thách của thiên nhiên đối với nhân dân trong tỉnh.

Chỉ trong vòng một tháng hai trận lụt lớn và một cơn bão mạnh đã tàn phá mảnh đất vốn ít được thiên nhiên ưu đãi này. Đầu tháng không khí lạnh tăng cường kết hợp với hoàn lưu bão số 7 (Herbert) đổ bộ vào bắc Phú Khánh gây ra một đợt mưa lớn bốn ngày (từ ngày 8 đến ngày 11) làm ngập lụt vùng bắc tỉnh. Cuối tháng (ngày 26) cơn bão số 10 (Lex) đổ bộ vào khu vực Đồng Hới - Ba Đồn là cơn bão mạnh nhất trong vòng 100 năm trở lại đây ở khu vực này. Ngày 30 một trận lụt lịch sử đã xảy ra ở vùng Quảng trị - Thừa thiên cũ gây ra nhiều thiệt hại về người và của làm cho sản xuất và đời sống nhân dân trong tỉnh gặp khó khăn nghiêm trọng. Dưới đây sẽ mô tả lại diễn biến của trận lụt cuối tháng X/1983 ở Bình trị thiên để tham khảo.

1. Mưa : Hình thế thời tiết gây mưa lớn ở Bình trị thiên từ ngày 28/X đến ngày 1/XI là sự kết hợp của ba hệ thống thời tiết : lười áp cao lạnh lục địa tăng cường xuống phía nam, áp thấp nhiệt đới di chuyển vào khu vực Phú Khánh, lười áp cao phổ nhiệt đới lên sâu về phía tây với đới gió E - SE trên cao 1500 - 5000 m khá mạnh.

Có thể nói đây là một trong những hình thế điển hình cho mưa lớn ở Bình trị thiên thường xảy ra vào thời kỳ tháng X, tháng XI, khi mà không khí lạnh đã có những đợt lên sâu xuống phía nam trong khi các nhiễu động thời tiết mùa hè như bão, áp thấp nhiệt đới, hội tụ nhiệt đới đang còn thịnh hành ở miền Trung. Đợt mưa lớn cuối tháng X/1983 có hình thế tương tự như đợt mưa lớn từ ngày 16 - 18/X/1975 xảy ra lũ lớn ở phía nam tỉnh. Tuy nhiên cũng cần chú ý rằng mặc dù có hình thế giống nhau nhưng cường độ, thời gian kéo dài, phạm vi và tâm của từng đợt mưa có thể khác nhau. Diễn biến của đợt mưa cuối tháng X/1983 như sau :

- Đêm 28 rạng sáng ngày 29 do ảnh hưởng của lười áp cao phổ nhiệt đới toàn tỉnh có mưa lớn, vùng núi Nam đông, Thượng nhất mưa 250 - 300mm, vùng ven biển từ Phú lộc đến Bến hai mưa 100 - 150mm, các vùng còn lại mưa 25 - 100mm.

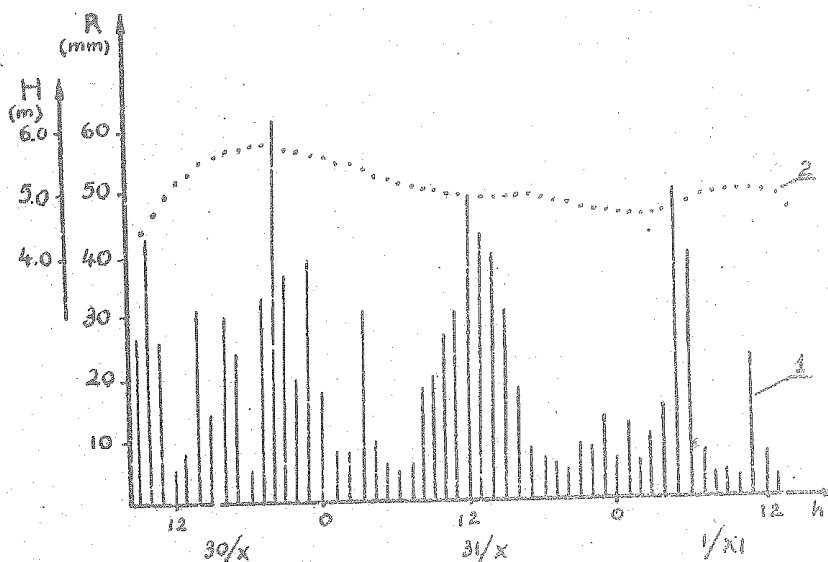
- Ngày 29 miền Bắc chịu ảnh hưởng của rìa SW lười áp cao lạnh được tăng cường trong khi vị trí của ATND lúc 13 giờ ở vào khoảng 13°N, 110,2°E. Bình trị thiên có mưa không đáng kể.

- Đêm 29 đến ngày 31 áp cao lạnh phía bắc liên tục tăng cường xuống phía nam, ATND sau khi vào Phú Khánh đã đẩy lên thành một vùng áp thấp cao điều kiện

Cường độ mưa mạnh, đều - Thời gian mưa lớn liên tục kéo dài nhiều ngày (hình 2). Tổng lượng mưa trong bốn ngày chiếm khoảng 30 - 40% tổng lượng mưa năm 1983 là năm có lượng mưa vượt TBNN trên 30%.

Đợt mưa cuối tháng X/1983 là một đợt mưa lớn xấp xỉ với đợt mưa tháng X/75 và đợt mưa trong trận lụt 1953. Như vậy có thể nghĩ rằng cứ 8 - 10 năm ở Bình trị thiên lại xảy ra một trận lụt lớn. Điều đó hoàn toàn phù hợp với kết quả nghiên cứu về chu kỳ dao động của lượng mưa.

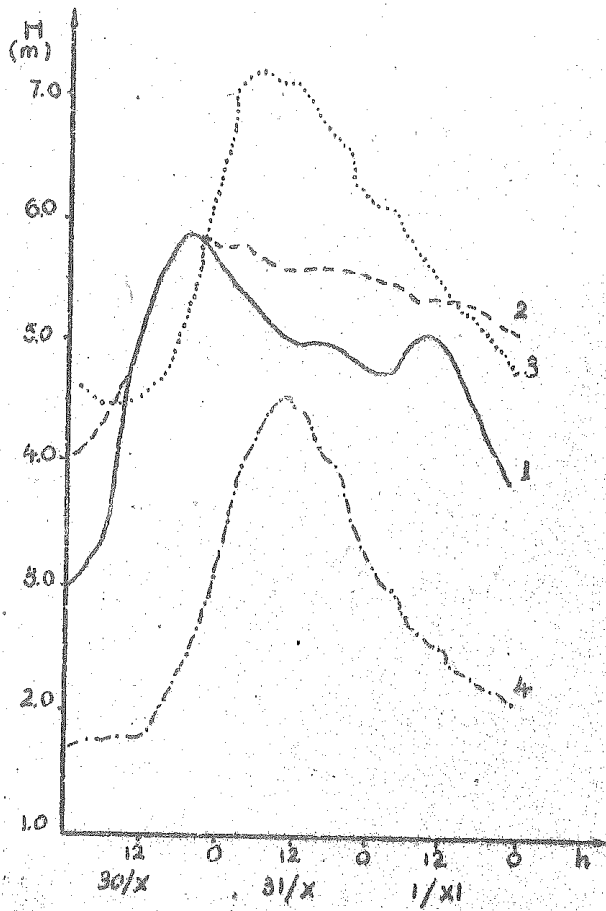

Hình 2 : Biến trình mưa (1) và mực nước (2) từng giờ của trạm Kim long (sông Hương).

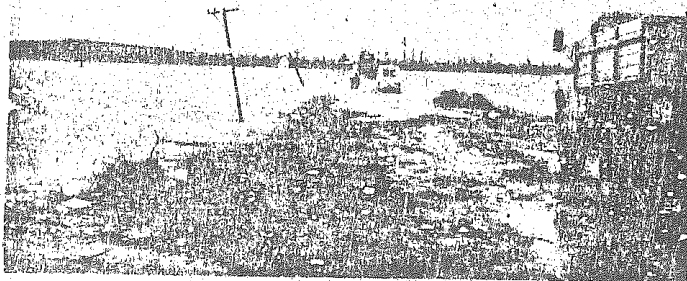
2. Lũ : Do mưa lớn diễn ra liên tục nhiều ngày trên thượng nguồn cũng như ở hạ lưu các sông từ Bến Hải trở vào nên lũ trên báo động 3 xảy ra liên tục nhiều giờ (hình 3).

Phù hợp với diễn biến của mưa, thời gian kéo dài của lũ trên báo động 3 giảm từ nam ra bắc, từ 56 giờ trên sông Hương (Huế) và 35 giờ trên sông Bồ (Huế) giảm xuống 30 giờ trên sông Thạch Hãn (Quảng Trị) và 21 giờ trên sông Hiếu (Đông Hà). Thời gian đạt đến đỉnh lũ trên các sông cũng lệch pha nhau, phía nam đến sớm hơn phía bắc. Mưa lớn ở thượng nguồn có vai trò quyết định trong việc hình thành lũ ở hạ lưu cho nên có trường hợp (sông Hương) đỉnh lũ không trùng với đỉnh mưa ở trạm quan trắc.

Kết quả điều tra cho thấy cơn lũ cuối tháng X/83 trên các sông ở Thừa Thiên cũ thấp hơn lũ tháng X/75 và năm 1953; trên các sông của Quảng Trị cũ là cơn lũ lớn nhất trong khoảng 50 - 70 năm trở lại đây. Mực nước trên sông Hương trong cơn lũ tháng X/1983 thấp hơn năm 1975 10cm và thấp hơn 1953 5cm trong khi đó mực nước lớn nhất trên sông Thạch Hãn và sông Hiếu cao hơn đỉnh lũ lịch sử điều tra được từ 7 - 10cm. Kết quả điều tra cũng xác nhận là cơn lũ tháng X/83 cao liệt hơn lũ tháng X/75 và nước lũ lên rất nhanh với cường suất lớn. Trong vòng 11 giờ mực nước sông Hương lên 2,15m, từ 3,70m (7h30/X) lên 5,85m (18h00/X); sông Thạch

Hình 3 : Diễn biến mực nước từng giờ của các sông : Hương (1), Bồ (2), Thạch hán (3) và Hiếu (4).

Hình 4 : Một đoạn quốc lộ 1 trong đợt lụt cuối tháng X/1983.

hán 2,20m từ 5,04m (17h 30/X) lên 7,24m (4h 31/X); sông Hiếu 1,90m từ 2,23m (18 h 30/X) lên 4,13 (5h 31/X) (hình 3). Do nước lũ lên nhanh mạnh nên làm nhiều nhà cửa bị trôi, đê đập bị vỡ, cỏ nơi ven sông Bồ lòng sông mở rộng hàng chục mét. Đặc biệt cầu Mĩ chánh trên quốc lộ 1 đã bị nước cuốn trôi. Nhiều đường phố trong thành phố Huế bị ngập hàng mét, một số vùng ở hương điền, Triệu hải nước ngập quá nóc nhà.

Bảng 1 : Số liệu của trận lụt từ 29/X - 1/XI/1983 ở Bình trị thiên.

Trạm	Sông	R_x mm	$\sum R$ mm	H_{83} m	H_3 m	H_x m
Gia vòng	Bến hai	343	559	17,08	16,00	-
Đông hà	Hiếu	424	570	4,60	3,50	4,50
Quảng trị	Thạch hãn	302	519	7,24	6,00	7,17
Phủ ốc	Bồ	410	952	5,89	5,5	6,50
Kim long	Hương	549	1243	5,85	4,5	5,50

Chú thích : R_x - mưa ngày lớn nhất trong toàn đợt

$\sum R$ - tổng lượng mưa của toàn đợt

H_{83} - mực nước cao nhất trong đợt lũ năm 83

H_3 - mực nước báo động 3

H_x - mực nước cao nhất đã điều tra được từ trước đến nay.

Tóm lại, trận lụt cuối tháng X/1983 là một trận lụt lớn kéo dài, cường suất lớn, nước lên nhanh, rút chậm lại xảy ra vào ban đêm nên đã gây nhiều thiệt hại cho tỉnh Bình trị thiên.

Căn cứ vào xu thế thời tiết do Cục Dự báo phát, kết hợp với tình hình địa phương và các tư liệu thu được bằng Faximile, đài Khí tượng thủy văn Bình trị thiên đã thông báo kịp thời đợt mưa lớn và dự báo khả năng xảy ra lũ lớn trước 1 ngày được UBND tỉnh đánh giá cao./.

DỰ BÁO LŨ TƯ MƯA TRÊN SÔNG ĐÀ TẠI HÒA BÌNH
(tiếp theo trang 21)

Ưu khuyết điểm của phương án:

Ưu điểm : - Có thời gian dự kiến tương đối dài, trung bình là 48h, phục vụ tốt cho thi công của công trường.

- Mức bảo đảm đạt yêu cầu.

- Sử dụng thuận tiện và tương đối đơn giản.

Nhược điểm : - Muốn có thời gian dự kiến dài hơn phải dự báo thời tiết hạn vừa thật tốt.

- Còn mang tính chủ quan khi chọn mô hình mưa./.